

Scara de valori a tineretului contemporan

Maria Ciocanu-Cotorobai, dr. conf.

Tineretul, fiind grupul social care va asigura viitorul, a atras în permanență atenția cercetătorilor din Republica Moldova (3, 4, 5, 8, 13 etc.). Investigația noastră a cuprins atât populația matură, cât și tineretul, ultimii constituind majoritatea dintr-un eșantion de 519 persoane. În acest studiu am fost interesați să determinăm opțiunile tineretului preponderent în domeniul valorilor morale, care totodată sunt considerate valori spirituale și reprezintă scopuri ale veștii (15, 92-94). În acest sens, au fost chestionați tineri din localitățile rurale și urbane care dispun de un nivel de studii mai înalt; cei cu studii superioare și superioare neterminate au participat la investigație în calitate de experți, cei cu studii medii și medii de specialitate au jucat rolul de grup de control.

Atitudinea față de valori a tineretului urban și rural are elemente și opțiuni comune, dar și deosebiri. Ca să observăm mai bine atitudinea față de valori a acestor grupuri de tineret le vom ordona în dependență de locul care ele le-au ocupat în procesul de ierarhizare de către respondenți. Această ordonare, de fapt, reprezintă o scară de valori la care țin cel mai mult respondenții noștri. Scara de valori poate fi universală, cuprinzând valori din diferite domenii de activitate, specializată pe un domeniu anumit și semispecializată. Scara de valori formată prin intermediul sondajului poate reprezenta și un model de atitudini și comportament al indivizilor, deoarece valorile sunt actualizate de ei. Scara de valori ordonate, prezentată mai jos, include preponderent valori morale, dar și valori care contribuie la formarea identității, la crearea imaginii persoanei.

Localități urbane

1. Capacitatea de a se descurca în orice situație
2. Onestitatea
3. Omul cu voință puternică
4. Bunătatea
5. Capacitatea de a comunica
6. Indulgența (capacitatea de a ierta)
7. Caracterul vesel
8. Demnitatea, sinceritatea *
9. Oamenii cu lăcomie
10. Familie trainică, credința în Dumnezeu *

Localități rurale

- Capacitatea de a se descurca în orice situație
- Omul cu voință puternică
- Capacitatea de a comunica
- Credința în Dumnezeu
- Punctualitatea
- Oamenii cu lăcomie
- Caracterul vesel, frumusețe interioară *
- Bunătatea
- Onestitatea
- Hărnicia, sinceritatea, demnitatea *

* aceste valori au ocupat un număr similar de voturi

Valorile prezentate ne ajută să determinăm nu doar orientarea tineretului urban și rural, ci și punctele lui de sprijin spiritual. Ne vom opri succint la caracteristica unor valori.

Participanții la sondaj, **selectând valorile**, au acordat prioritate capacității omului de a se descurca, de a ieși cu bine din orice situație. **Alegerea nu este înămplătoare**, deoarece criza economică plasează personalitatea în diverse situații problematice și ea este nevoită să cunoască căile de rezolvare a lor. Businessmanul trebuie să știe cum să organizeze afacerea ca să nu dea faliment în lumea concurenței permanente și a crizei contemporane. Intelectualii își pun problema cum să iasă cu bine din situația când salariile sunt mici, iar prețurile sunt în creștere. Țăranii încearcă să rezolve problemele supraviețuirii, deoarece munca este depusă, iar prețurile de achiziționare a produselor propuse de intermediari adesea nu le acoperă cheltuielile etc. **Anume aceste situații îl predispun pe respondent să aleagă „omul discursăreț”, drept o calitate valorică de primă importanță.**

Observăm atitudinea diferită față de onestitate a tineretului urban și rural. Onestitatea se prețuiește înalt la orășeni dacă persoana se poate folosi de ea ca de un scut, însă nu și în cazul când ea contravine voinței celui puternic. **În caz contrar, cel puternic și viclean, poate găsi ușor locul vulnerabil al persoanei oneste dar lipsite de capacități diplomatice, de ingeniozitate și hotărâre de a obține dreptatea și de a înlătura orice pericol care o poate amenința.**

Voința **ca valoare** se verifică în situațiile de criză, atunci când omul cu voință slabă își pierde cumpătul, iar cel cu voință puternică elaborează strategii coportamentale pentru a ieși din impas. În centrul atenției tineretului urban și a celui rural se situează omul cu voință puternică; **le** place această calitate, acest fel de a fi, deoarece fără ea ar fi anevoios să ieși din diferite situații care le întâlnești pe parcursul timpului.

Tineretul urban și rural are o atitudine diferită față de religie, de credința în Dumnezeu. Pentru a preciza atitudinea față de credință noi am propus respondenților întrebarea „*Ce înseamnă pentru Dvs. religia creștină (de rit ortodox)?*” Orașul cu ritmul lui alert oferă mai puțin individului posibilitatea de a medita asupra infinitului, impactului acțiunilor întreprinse, asupra relațiilor cu Divinitatea, de aceea calea orășeanului spre lumea sacrului este mai anevoioasă. Bărbații, de regulă, nu răspund cum ei percep religia doar menționează că ea reprezintă în general pentru lume – „credința omului în puterea supranaturală”, „credința religioasă înseamnă respectarea celor zece porunci” etc., unii declară că sunt atești. **Tineretele orășence menționează**, că „religia este frica de Dumnezeu”, „credința îl poate ajuta pe om”, „religia unește oamenii”. Foarte rar găsim răspunsuri de tipul – „religia pentru mine este o lumină a adevărului lăuntric”.

În localitățile rurale respondenții, fiind mai aproape de natură, observând mai des neputința omului față de forțele ei, percep religia ca o putere care este mai aproape de lumea lor interioară. Tinerii susțin că: „religia este o îndrumare spre bine”, „ea îmi este un ajutor în viață”, „este curățirea sufletului” etc, **percepând totodată** religia ca o forță în acțiune („ea acordă liniște sufletescă”, „cu ajutorul credinței am devenit mai cumpătată”, „este o forță care îmi dă speranțe” etc.).

Materialele sondajului ne permit să facem concluzia că tineretul contemporan poate fi divizat în dependență de atitudinea **lor** față de religie în trei grupuri principale. În primul grup (cel mai numeros) intră tineretul care respectă sărbătorile religioase, are o atitudine pozitivă față de religie, dar adevărul credinței nu a pătruns **în** interiorul ființei lor. Al doilea grup, reprezintă tineretul care este pătruns de credința religioasă. Dumnezeu pentru ei este cel care le veghează acțiunile, cel care ajută persoana să-și realizeze ideile, planurile, este un sprijin real în viață. Acest grup poate corespunde oamenilor cu adevărat religioși, despre care Tudor Vianu spunea că atingerea valorilor religioase ei o simt „ca o cale deschisă către Dumnezeu” (15, 97-96) Al treilea grup, cel mai mic, reprezintă persoanele care sunt indiferente față de religie și biserică. Uneori ei declară franc că sunt atești. **Totodată, este necesar de menționat, că circumstanțele s-au schimbat și credința în Dumnezeu devine o valoare inconestabilă.**

Sinceritatea este o valoare desemnată de respondenți ca una dintre cele mai de preț. **Însă** ea este o valoare contradictorie, de aceea persoana sinceră întotdeauna trebuie să se gândească la impactul actului de sinceritate – are să influențeze coercitiv, distructiv, jignitor ori va produce plăcere, satisfacție, **o regândire a acțiunilor întreprinse, în cazul în care ele au o tentă negativă.**

O valoare inconstabilă reprezintă și capacitatea persoanei de a comunica. Nu întâmplător tinerii au plasat această valoare printre primele cinci, deoarece ea este valoarea care leagă relații, care contribuie la crearea imaginii proprii și a celorlalți, dar care poate și să deterioreze totul (4, 358). În contextul relațional, individul trebuie să-și pună diferite întrebări. Printre acestea se situează: „Ce pot face eu pentru alții?”, „Ce doresc eu de la alții?”, „Ce sunt în stare să le propun altora?”, „Ce trebuie să întreprind ca să corespund, cât de cât, cerințelor altora?”, „Îmi deteriorez esența ființei mele dacă fac ce îmi spun alții?”. Acestea sunt câteva întrebări dintre cele care ar trebui să le analizeze persoana ce tinde să creeze relații durabile și eficiente.

Dintre valorile cele mai importante fac parte bunătatea și indulgența (capacitatea de a ierta) – valori morale care contribuie la fortificarea spiritului ființei. Omul bun este dorit, dar nu se întâlnește atât de des. **A** fi bun deloc nu înseamnă a fi un om fără principii, a fi un laș. El este persoana care poate ierta, **această** capacitate este un element de integrare cu bunătatea. Cu toate acestea, unii oameni țin supăra cu lunile și cu anii. Părinții nu doresc să-și ierte copiii, iar

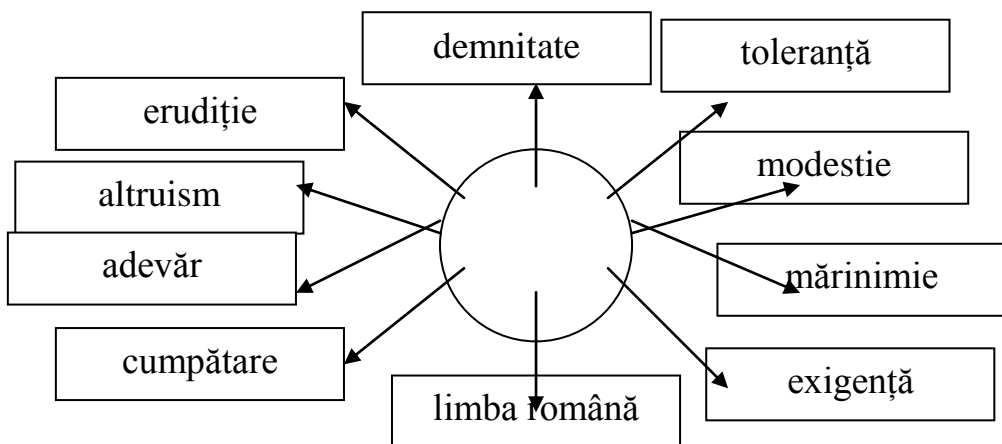
aceștia, la rândul lor, nu vor să-și ierte părinții; și unii și alții uneori nu-și pot ierta rudele, prietenii, creându-și, de fapt, un program negativ de viață, cu impact distructiv asupra sănătății, deoarece neputându-te împăca cu alții deseori nu te poți împăca și cu tine însuși. Cultivarea capacității de a ierta este o necesitate vitală. Nu întâmplător în unele țări (spre exemplu, în România) ani la rând se produc emisiuni de tipul „Iartă-mă”.

Una dintre valorile alese este și familia trainică. Familia este centrul de sprijin în jurul căruia noi gravităm. Omul lipsit de familie este lipsit de nucleul vieții. Singurătatea, indiferent de ceea ce se spune în favoarea ei, reprezintă o maladie socială. Omul de unul singur rămâne atunci când și-a pierdut speranța că va găsi persoana potrivită, când are probleme de sănătate și nu dorește să facă probleme altuia; în cazul când se respectă doar pe sine ori, pierzând a doua jumătate, nu mai vede sensul convețuirii cu altcineva ș.a.

Respondenții trebuiau să indice și cât de des se întâlnesc în localitățile lor de baștină cele treizeci și trei de valori incluse în sondaj. Tinerii și tinerele de 20-24 ani din orașe menționează că dintre aceste valori cel mai des se întâlnește – „posibilitatea de a face bani prin diferite mijloace, chiar și prin cele interzise”, care este, desigur, o pseudovaloare. Cei din localitățile rurale consideră că cel mai des se întâlnește – „credința în Dumnezeu”, iar capacitatea menționată de orășeni se plasează doar pe locul opt după numărul de voturi. Orășencele de 25-30 ani sunt de aceeași părere ca și orășencele mai tinere. În schimb, tinerele din localitățile rurale consideră că cel mai des se întâlnește „capacitatea de a se descurca în orice situație”, cea ce corespunde, de fapt, tendinței generale menționate de experți.

Banii – simbol al rezultatului muncii, valoare financiară, economică și valoare-mijloc pentru a aduna avere și a organiza viața individuală, de familie, dar și în stat, cu părere de rău, se transformă din valoare în pseudovaloare. Pentru bani sunt uciși, schinjuți, schilodiți, vânduți oamenii și organele lor etc. Maxima care circulă în popor „*totul se vinde și se cumpără*” devine realitate. Oamenii pleacă în diferite țări nu numai pentru a aduna bani ca să-și întrețină familia, dar și pentru a aduna bogății, uitând de educația copiilor, de părinți, de patrie.

Valorile pot forma o „constelație”; prima noi am prezentat-o mai sus în ordinea preferințelor tineretului. A doua „constelație” reprezintă o parte dintre valorile, care se află în pericol și trebuie promovate mai insistent. Această „constelație” o prezentăm prin intermediul figurii 1.

După cum putem observa, demnitatea este plasată în calitate de valoare centrală, la fel ca și limba maternă. Schopenhauer menționa că „Onoarea este ... opinia altora asupra valorii noastre ...” și că „lipsa de onoare este o rușine” (11, 64). Demnitatea se referă direct la ființă, la verticalitatea ei. Nu întâmplător se spune: „mi-am apărat demnitatea”, „se ține cu demnitate”, „are demnitate”, „are demnitate națională”, „ține la demnitatea sa profesională” etc. Persoana nu se poate ține cu demnitate dacă are o atitudine indiferentă față de limbajul utilizat. Este important nu doar despre „ce” el vorbește, ci și „cum” vorbește. Regretabil este faptul, că limba este percepută ca un dat atât de populația autohtonă, cât și de grupurile etnice conlocuitoare. Rar cine a menționat limba proprie în calitate de valoare. Orientarea tuturor spre cunoașterea limbii materne și a limbii române ca limbă de stat rămâne a fi o necesitate stringentă.

Omul tolerant este totodată și un om cumpătat. Toleranța a devenit valoare universală. Ea nu poate fi reprezentată numai prin atitudinea binevoitoare față de alte etnii, națiuni. Este necesar să fim indulgenți și față persoanele care nu gândesc și nu acționează ca noi. A fi tolerant nu este atât de ușor, dacă ai o natură egocentrică. Însă fiecare individ își **poate** da seama, că astăzi nimeni nu poate realiza ceva important în afara unei echipe de lucru, ori de creație, deci fără susținerea altora. Toleranța reprezintă una dintre cheile succesului și de acomodare la realitățile timpului. Ea poate dispărea în cazul în care individului, grupului i se impun modalități de a privi lumea, de a-și schimba identitatea.

Oamenii altruști, de obicei, sunt și modești. Ei nu sunt atât de mulți, însă ei înnobilează societatea. Ei sunt acei care nu se fac nici surzi, nici muți, nici orbi atunci, când se întâlnesc cu problemele altora. Ei pot să nu fie prea avuți, prea sănătoși, pot avea deficit de timp. Cu toate acestea, ei oferă cu generozitate anumite servicii și altora, pentru că sunt dominați de „puterea sufletească”. Iar puterea sufletească este acel *perpetuum mobile* care mișcă spre mai bune viața.

Omul este imperfect de la naștere; el nu poate merge, nu poate vorbi, nu poate judeca – acțiuni absolut necesare pentru o ființă socială. Pentru a tinde spre perfecțiune, el trebuie ca să lucreze permanent asupra sa. Astăzi, în societatea noastră nimic nu se capătă mai greu și nu se prețuiește mai puțin de cât erudiția. Omul erudit trebuie să mai fie și descărcător, să aibă abilități de comunicare, să fie îndrăzneț și, totodată, diplomat, să aibă relații în diferite sfere, și doar atunci el poate să înainteze în carieră. În cazul în care omul nu poate stoarce profit din erudiție, nu se poate aranja în viață, el este considerat demn de compătimire. Erudiția, oricum, nu-și pierde valoarea. Dacă nu este solicitată astăzi, va fi, numaidecât, solicitată mâine.

Una dintre condițiile studiului includea și exprimarea de către respondenți a atitudinii față de pseudovalori. Ca și în cazul valorilor, ei trebuiau să aleagă zece pseudovalori, considerate a fi cele mai răspândite în localitățile de baștină. Pentru a le prezenta vom utiliza modul de ordonare utilizat deja pentru localitățile urbane și cele rurale în cazul valorilor; rezultatul fiind, de fapt, o scară de pseudovalori.

Localități urbane	Localități rurale
Minciuna	- Răutatea sufletească
Înșelăciunea	- Minciuna, înșelăciunea *
Răutatea sufletească,	- Obrăznicia
lăudăroșenia *	- Zgârcenia
Cruzimea	- Cruzimea, indiferența *
Lăcomia	- Abuzul de alcool, hoția *
Oameni ce nu țin la cuvântul său	- Lăcomia
Zgârcenia, opacitatea *	- Oamenii ce nu țin la cuvântul său
Abuz de alcool	- Fățarnicia, omul mărginit
Brutalitatea	- Lipsa de tact, brutalitatea *
Fățarnicia, omul mărginit	

*aceste pseudovalori au ocupat un număr similar de voturi

Minciuna, înșelăciunea, răutatea sufletească se plasează în fruntea tuturor pseudovalorilor. Într-adevăr, minciuna însoțește societatea la toate nivelele, de sus în jos și, invers, de jos în sus. Fenomenul se începe de la minciuna unui copil naiv, de la înșelăciunea la cântar, la economia subterană, la corupție, la denaturarea, pentru public, a situației economice de către guvernatori. Prezintă un viciu și promisiunile mincinoase exprimate la nivelul relațiilor interpersonale, dar și la nivelul local și național făcute de guvernare. Din această cauză nerespectarea propriului cuvânt intră printre cele mai răspândite pseudovalori ale timpului. Într-adevăr, dacă clasa politică ar respecta toate promisiunile oferite publicului în cadrul maratoanelor electorale, noi am fi una dintre cele mai bogate țări, în care

trăiesc oamenii cei mai mulțumiți de viața lor. Manipularea prin cuvântul rostit și scris este cea mai răspândită acțiune socială.

Răutatea sufletească are și ea un punct de plecare. Ea deseori provine din invidie și egoism. Se întâlnesc și persoane care judecă în modul „dacă mie imi este rău, de ce altcuiva trebuie să-i fie bine”, ele întreprinzând totul ca celălalt să nu se simtă bine. Oameni răutăcioși, ca tip social, în realitate nu sunt atât de mulți, dar și cei care există reușesc să strice viața multora. Cheia transformării intențiilor răutăcioase în bunătate sufletească, ori în acte neutre, care nu atacă altă persoană se găsește în procesul de educație **familială și școlară**. Introducerea religiei ca obiect de predare în școală ar putea contribui la minimizarea acestor intenții negative.

Cruzimea, care se exprimă atât fizic, cât și verbal (16, A62), este de asemenea un flagel al societății contemporane, de regulă, ea își are rădăcinile în copilărie, când părinții sunt indiferenți față de actele, la prima vedere, nevinovate ale copilului lor: chinuirea unui animal, strivirea intenționată a insectelor, nimicirea copacilor etc. Comportamentul crud cu natura înconjurătoare se poate transforma într-un comportament violent cu semenii.

Individul nu aderă direct la nonvalori, ele vin „peste” om în anumite circumstanțe. Ni se pare semnificativă în acest sens opinia lui Gavriil Cornuțiu „Dacă Dumnezeu ar pedepsi oamenii după intenții, lumea ar fi goală. Dacă justiția ar pedepsi intențiile, lumea ar fi o pușcărie” (6, 81). Omul nu devine dintr-odată hoț. Se începe cu dosirea conștiință a lucrurilor mici: a unei cărți, caiet, batiste, fular etc. Nu este întâmplător și faptul că hoția, ca fenomen social, a fost amplasată de experții de la țară printre pseudovalorile cu care ei se confruntă mai des. Or, în timpul colhozurilor, când proprietatea era a considerată a tuturor și concret a nimănui, majoritatea lucrătorilor sustrăgeau câte puțin din bunul comun, iar cei de la conducere sustrăgeau atât cât să nu fie trași la răspundere. Acum, când pământul și alte bunuri au devenit proprietate privată, nu se mai poate proceda în mod similar. Acum totul se contabilizează, obișnuința însă a rămas. Furturile și jafurile se situează printre cele mai răspândite delict sociale atât în localitățile rurale, cât și în cele urbane (12, 109).

Fățărnicia de asemenea reprezintă o pseudovaloare. Nimeni nu ar dori să aibă un prieten, un colaborator nesincer, care una îți spune în față și cu totul alta face pe la spate. Fățărnicia are legături directe cu minciuna și se manifestă atât interpersonal, cât și public.

Un pericol pentru societate este și omul mărginit. Acest tip de persoane consideră că știu tot despre univers și despre relațiile sociale, și nu mai au nevoie de cunoștințe noi. Răspunsul lor tipic este „nu-mi trebuie aceste cunoștințe”. Rădăcinile acestei maladii sociale se pot găsi în copilărie. În școală ei învață doar conform programului, superficial. Necesitatea de a învăța nu trece, de obicei, în interes deoarece lipsește motivația, ajugând student mai mult se gândește la

diplomă decât la calitatea studiilor pe care le cuprinde. Situația se poate schimba doar atunci când în societate în primul rând va fi solicitată persoana cu un orizont vast și profund de cunoștințe.

Ne-am interesat și de faptul cum tineretul rural și urban apreciază epoca, timpul în care trăim. Am delimitat trei tipuri de opinii. Primul tip se centrează pe aprecierea pozitivă, universală, și abordează epoca contemporană la modul general: - „este o epocă a tehnologiilor perforamante”, „epoca lumii informaționale”, a „progresului tehnic” etc. Astfel de caracteristici sunt exprimate atât de tineretul urban, cât și de cel rural. Al doilea tip de opinii se referă la aprecierea pozitivă social-economică. În acest caz întâlnim opinii de tipul: „o epocă cu multe posibilități de a te realiza”, „o epocă a tranziției spre mai bine”, „o epocă a speranțelor”. Aceste opinii sunt caracteristice pentru tineretul de 20-24 ani, care au o practică mai mică de viață și toată ființa lor este cuprinsă de speranțe îndreptate spre un viitor mai bun. Tineretul de 25-30 ani prezintă o evaluare mai analitică a epocii în care trăim. Aprecierile tipice pozitive ale epocii sunt: „o epocă de tranziție spre valorile europene”, „o epocă de constituire a democrației”, „epoca inovațiilor”, „epoca posibilităților noi” etc. Tipice pentru această vârstă sunt și opiniile negativiste: „o epocă unde banii sunt la putere”, „epoca goanei după bunuri materiale”, „epoca corupției”, „o epocă lipsită de valori și moralitate”, „epoca migrației în masă”. Aceste și alte aprecieri fixează schimbările pozitive și negative produse în societate, dar și neputința, de moment, a guvernării de a asigura în totalitate respectarea legilor și organizarea unei vieți mai bune.

În limbajul blagian tineretul valorizează timpul trăit între „timp-havuz” și „timp-

fluviu” (2, 51-52). Prima categorie de timp este exprimată prin trăiri orientate spre viitor, a doua categorie este centrată pe momentul curent, doar că opiniile tinerilor au mai mult o conotație negativă decât pozitivă.

Orientarea actuală a guvernării liberal-democratice spre tineret, mai mult decât spre alte grupuri sociale își are motivația sa. Majoritatea tineretului este îndreptată spre susținerea guvernării actuale, pentru că anume tinerii sunt cei mai deziluzionați de guvernarea comunistă și doresc o schimbare de calitate, în speranța că noua conducere le va oferi mai multe locuri de muncă bine plătite și mai multe șanse de a avea acces gratuit în instituțiile de învățământ.

Perceperea timpului, a epocii în care trăim, are conexiuni directe cu atitudinea oamenilor față de cei mai bogați și cei mai săraci. Pentru a afla opiniile lor am propus două întrebări: „Ce se spune în localitatea Dvs despre oamenii mai bogați?” și „Ce se spune despre oamenii mai săraci din localitate?”. În localitățile urbane opiniile despre cei bogați sunt mai mult pozitive decât negative (55%). Printre cele pozitive menționăm: „ei sunt bravo”, „cine mai puțin doarme acela și

bani are”, ”le-a mers”, ”bine că au cap” etc. Expresiile tipice negative sunt: „au furat îndeajuns”, „s-au flosit de munca altora”, ”au amăgit oamenii cinstiți”.

În localitățile rurale expresiile tipice pozitive sunt în minoritate (45%) – „ei sunt bogați pentru că muncesc”, ”sunt harnici”, „cine poate acela agonisește”, „sunt gospodari”. Acestea și alte opinii pozitive sunt urmate de cele negative ca: „nu sau îmbogățit cinstit”, „nu-i numai bogăția lor”, „sunt lacomi”, ”sunt hoți”, unele răspunsuri se încadrează în maxima „cine poate – oase roade, cine nu – nici carne moale”, evocând neputința unora de a ieși din impas.

Este surprinzător faptul, că omul tânăr fixează că epoca contemporană este „o epocă de luptă cu singurătatea”. Intr-adevăr, o parte dintre oameni se pot simți singuri. Copii se simt singuri deoarece părinții sunt plecați peste hotare, ori invers, copiii pleacă pentru a-și schimba viața în mai bine. În luptă cu lipsa de informație și singurătatea omul și-a schimbat mediul: l-a radiofocat, l-a telefonizat, l-a televizat, l-a computerizat, asigurându-și informații pe bunul său plac și o lume virtuală fără hotare. Însă poate oare acest mediu să înlocuiască relația personală – „față în față”, „ochi în ochi”? Toate mijloacele de comunicare sunt bune, însă nici unul nu poate aduce acea confidențialitate, acea căldură sufletească și siguranță pe care o aduce convorbirea interpersonală fără mijlocirea tehnicii.

Tineretul ar dori ca în societate să se producă următoarele schimbări: să se micșoreze impozitele, să se dezvolte businessul și industria, să fie încurajați de către stat oamenii de afaceri. El ar dori să fie implicat mai mult în guvernarea țării, i-ar trage la răspundere pe cei care sfidează reformele, ar oferi publicului mai multă transparentă, ar accelera intrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană, ar convinge clasa politică să micșoreze numărul partidelor politice etc. Toate aceste schimbări sunt necesare pentru a asigura populației un trai mai bun.

În concluzie menționăm:

- Majoritatea tineretului își direcționează **efortul**, în primul rând, spre soluționarea problemelor existenței, și doar apoi își îndreaptă gândul spre valorile care îi oferă posibilitatea să-și mențină verticalitatea.

- Promovarea valorilor este o acțiune socială dintre cele mai importante, deoarece ele formează lumea interioară a personalității. Cu cât lumea lui interioară va fi mai bogată, cu atât societatea va fi mai aptă să dezvolte entități sociale care își vor îndrepta acțiunile constructive nu doar spre sine, ci și spre societate.

- Valorile și identitatea socială a personalității se formează prin intermediul procesului de socializare. Astfel, în cazul în care atestăm un nivel moral scăzut al societății, fixăm, totodată, și nivelul slab de socializare a indivizilor de către insuși de învățământ, culturale, mass-media și de familie.

Referințe bibliografice

1. Barometrul de Opinie Publică. Republica Moldova. 2008, octombrie.
2. Blaga Lucian. Trilogia culturii. Criza metaforei și sensul culturii. București, 1999.
3. Blažko B.A. Molodež' Moldovy: osobennosti socializacii v sovremennom obščestve. Kișinev, 2003.
4. Ciocanu-Cotorobai Maria. Valori și nonvalori în procesul de integrare europeană. În: Integrarea europeană: filosofie, politică, cultură./ coord. Vasile Țapoc și Ala Roșca. Chișinău, 2005.
5. Ciocanu Maria. Valorile politice ale tineretului contemporan. În: coord. Victor Moraru. Politica și comunicarea în tranziție. Chișinău, 2006.
6. Cornuțiu Gavriil. Spirala – contribuție la analiza unor factori psihologici care fundamentează comportamentul social. Oradea, 1995.
7. Iluț Petru. Structurile axiologice din perspectiva psiho-socială, București, 1995.
8. Politica și comunicarea în tranziție / Coord. Victor Moraru. Chișinău, 2006.
9. Rădulescu Sorin. Valoarea din punct de vedere sociologic. În: Academica 2004. nr.31
10. Silistraru Nicolae. Valori ale educației moderne. Chișinău, 2006.
11. Schopenhauer. Viața, amorul, moartea. Trad. Constantin Petreanu. București [s.n.]
12. Timuș Andrei. Interesele, binele omului – problema-cheie a reformelor: sinteze sociologice. Chișinău, 2006.
13. Tineretul republicii în perioada de tranziție la economia de piață: probleme și soluții. Chișinău, 1993.
15. Vianu Tudor. Introducere în teoria valorilor. București, 1997.
16. Women's status in the Republic of Moldova. Chișinău, 1999.

Etici ale drepturilor

Antoci Arina,

Doctor în filosofie, conf. univ. UASM

1. Modernitatea și construcția eticii drepturilor:

Problema drepturilor are o largă tradiție modernă începând cu secolul al XVII-lea, prin operele lui Grotius, Puffendorf, Locke și continuând cu dezvoltările secolului XVIII, aflându-se în secolul al XIX-lea la concurență cu utilitarismul și marxismul. Tradiția moralei drepturilor se leagă de cea a **legii naturale** și are rădăcini în filosofia antică (mai ales de cea stoică), în ideea că

dincolo de aspectele convenționale ale moralei, există repere naturale. La acestea avem acces prin propria conștiință, prin intuiție. Tradiția teologică creștină tratează această problemă în sensul respectului pentru persoană și